

воєнного стану: перевірка документів в осіб, огляд речей, транспортних засобів, багажу та вантажів, службових приміщень і житла громадян тощо.

Окрім того, на територіях, де ведуться активні бойові дії можливість потрапити працівникам Національної поліції для надання допомоги особам, постраждалим від домашнього насильства – істотно ускладнена. Запровадження комендантської години та інші вимушені заходи обмеження теж впливають на роботу поліцейських в умовах воєнного стану.

Також, під час воєнного стану робота судів теж зазнає певних обмежень, що впливає на застосування спеціальних заходів щодо протидії домашньому насильству, зокрема ускладненою є процедура прийняття термінового заборонного припису стосовно кривдника та обмежувального припису стосовно кривдника.

Таким чином, домашнє насильство в умовах війни набирає нових форм прояву, стає ще більш жорстокішим, але через наявність інших завдань, пов'язаних війною, таке явище як домашнє насильство стає менш помітним, а потерпілі залишаються незахищеними. Водночас за жодних обставин насильство не може бути виправданим, а тому існує потреба ефективно реагувати на таке явище, вчасно надавати потерпілим допомогу, попри воєнний стан в державі.

1. Про введення воєнного стану в Україні : Указ Президента України № 64/2022 від 24.02.2022 року. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/642022-41397> (дата звернення: 20.04.2022).

2. Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 12.05.2015 Р. № 389-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text> (дата звернення: 20.04.2022).

3. Про запобігання та протидію домашньому насильству : Закон України від 07.12.2017 р. № 2229-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19> (дата звернення: 20.04.2022).

4. Особливості відповідальності за домашнє насильство в умовах воєнного стану: вебсайт. URL: <http://jurfem.com.ua/osoblyvosti-vidpovidalnosti-za-domashne-nasylystvo-v-umovach-voennoho-stanu/> (дата звернення: 20.04.2022).

Нестерцова-Собакарь

Олександра Володимирівна

доцент кафедри цивільно-правових дисциплін
Дніпропетровського державного університету
внутрішніх справ, к.ю.н., доцент

РЕАЛІЗАЦІЯ ПРИНЦИПУ ЗАКОННОСТІ В ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Будь-які дії посадових осіб, в тому числі Національної поліції, повинні здійснюватися лише виключно в межах закону, на підставі та на виконання закону. Без цього неминучі суб'єктивізм і дилетантство, стихійність, анархія, беззаконня і свавілля. Однак сфера застосування законності не вичерпується її впливом на процес реалізації правових норм. Законність впливає на всю систему (механізм) правового регулювання, забезпечуючи її реальність і ефективність. Режим законності – необхідна умова існування правопорядку, який характеризує суспільні відносини з точки зору їх системності, впорядкованості, яка настає в результаті реалізації правових норм відповідно до вимог режиму законності.

У поліцейській діяльності законність розуміється як створення такого правового режиму, при якому працівники поліції, виконуючи правоохоронні функції, зобов'язані суворо дотримуватись вимог нормативно-правових актів і одночасно вимагати від посадових осіб та громадян безумовного виконання приписів законів та підзаконних актів, здійснювати інші правоохоронні та правозастосовчі заходи з метою зміцнення правопорядку в державі [1, с. 15].

На думку Д.М. Полонського, законність у діяльності поліції – це правовий режим її функціонування, спрямований на зміцнення правопорядку в суспільстві, за якого система поліцейських служб і підрозділів зобов'язана суворо дотримуватися вимог чинного законодавства й забезпечувати безумовне виконання загальних і спеціальних правових норм іншими учасниками відповідних правовідносин [2, с. 12].

Зрозуміло, що гучно проголошувати необхідність дотримання принципу законності в діяльності патрульної поліції, замало, її потрібно забезпечувати, що, на думку представників харківської наукової школи поліцейського права, розуміється як «формування такого адміністративно-правового режиму в суспільстві, за якого поліція у процесі виконання функції забезпечення прав і свобод громадян, підтримання публічної безпеки і порядку, протидії злочинності зобов'язана, з одного боку, реалізувати свою діяльність на основі норм чинного законодавства, а з іншого, – здійснювати контроль і нагляд за діяльністю посадових осіб та громадян щодо виконання загальнообов'язкових правил з метою забезпечення правопорядку в

державі» [3, с. 295].

Із параграфу 3 Європейського кодексу поліцейської етики випливає, що законність її операцій оцінюється не лише в контексті національного права, а й міжнародних стандартів із прав людини. Параграф 38 цього Кодексу передбачає наявність у поліції обов'язку *ex-officio*, що полягає в перевірці законності своїх операцій до і під час їх проведення: «Поліція завжди повинна пересвідчуватись у правомірності своїх запланованих дій». Цей принцип застосовують до поліції як організації, а також до її посадових і службових осіб [4, с. 20-21].

Серед чинників, які негативно впливають на стан забезпечення законності в діяльності Національної поліції, можна назвати: незадовільну організацію оперативно-розшукових та слідчих дій, спрямованих на встановлення осіб, причетних до викрадення та вбивства громадян, а також скоєння інших тяжких злочинів; зволікання з негайним порушенням за цими фактами кримінальних проваджень, заведенням оперативно-розшукових справ і проведенням у них всього комплексу невідкладних оперативно-розшукових заходів та слідчих дій; неналежну перевірку та реагування на наявну негативну інформацію відносно особового складу сил охорони правопорядку; неякісне вивчення кандидатів на службу, ігнорування вимог нормативних актів, якими регламентований порядок організації перевірки та збору інформації щодо їх морально-ділових якостей та психофізіологічних особливостей; відсутність контролю безпосередніх керівників за поведінкою підлеглих, їх необізнаність про умови життя та потреби особового складу; невчасне та формальне проведення атестацій і спеціальних перевірок особового складу; неналежне виконання вимог наказів з питань роботи з персоналом та зміцнення дисципліни й законності в діяльності правоохоронних органів [5, с. 75].

Законність є основоположним принципом діяльності поліції. Поліцейські зобов'язані дотримуватися нормативних приписів Конституції України, Законів України, указів Президента, постанов Кабінету Міністрів України та ін. Взагалі, дотримання законодавства, загальновизнаних принципів і норм міжнародного права, виконання судових рішень має бути обов'язковим для будь-якого поліцейського [6].

Працівник поліції зобов'язаний припинити різного роду правопорушення, вести боротьбу зі злочинністю, тому цілком логічна вимога Закону «Про Національну поліцію» про заборону схилити, спонукати у прямій чи непрякій формі когось до скоєння протиправних дій. Для успішної реалізації принципу законності в діяльності поліції, необхідно, щоб поліцейський чітко усвідомлював, що ні за яких умов не може виконувати злочинні накази вищих посадових осіб. А у разі виконання таких, буде нести відповідальність відповідно до закону. Поліцейський може і зобов'язаний керуватися тільки законними наказами та розпорядженнями. Законність сприяє зміцненню правопорядку, а також створює умови для протидії корупції, сама законність потребує забезпечення цілим комплексом правових, організаційних, економічних та інших засобів. Право є примусовою вимогою реалізації певного мінімального добра або порядку, що не допускають відомих проявів зла. Виходячи з цього, принцип законності набуває особливого значення, коли йдеться про можливість застосування заходів державного примусу для протидії злочинним і іншим протиправним посяганням в процесуальних цілях, а також для захисту прав громадян.

Отже, зміст реалізації принципу законності в діяльності підрозділів Національної поліції полягає у тому, що: по-перше, всі рішення, які приймаються працівниками поліції, мають відповідати чинному законодавству та підзаконним актам; по-друге, такі рішення не повинні виходити за межі їхніх повноважень, тобто вони можуть прийматися тільки з питань, що віднесені до їхньої компетенції; по-третє, рішення посадових осіб поліції повинні прийматися у такому порядку і таких формах, які відповідають нормативним приписам. На сьогодні доречним є вдосконалення законодавчого забезпечення принципу законності в діяльності Національної поліції шляхом вироблення механізму його реалізації, окреслення цих положень у статті 8 Закону України «Про Національну поліцію».

Реалізація вказаних законодавчих пропозицій значною мірою вплине на ефективність роботи поліції, наблизить громадськість до їхньої діяльності, що в кінцевому підсумку буде сприяти більш високим показникам рівня довіри населення до поліції.

1. Новіков В.В. Внутрішній контроль як засіб забезпечення законності і дисципліни в органах внутрішніх справ: дис. канд. юрид. наук / 12.00.01. Х., 2006. 200 с.

2. Полонський Д.М. Забезпечення правопорядку та режиму законності патрульно-постовою службою міліції України (організаційно-правовий аспект): автореф. дис. канд. юрид. наук. / спец. 12.00.07. К., 2013. 18 с.

3. Адміністративна діяльність органів поліції України: підручник / за ред. д-ра юрид. наук, доц. В.В. Сокурєнка; [О. І. Безпалова, О.В. Джафарова, В.А. Троян та ін.; передм. В.В. Сокурєнка]; МВС України, Харків. Нац. Ун-т внутр. справ. Харків: ХНУВС, 2017. 432 с.

4. Науково-практичний коментар Закону України «Про Національну поліцію». [текст] станом на 1 січня 2016 р. К. : «Центр учбової літератури», 2016. 400 с.

5. Сахно А.П. Значення законності й дисципліни в діяльності ОВС України та шляхи їх зміцнення. Проблеми правознавства та правоохоронної діяльності. 2010. № 3. С. 71-77.

6. Денисюк Д. С. Принципи діяльності національної поліції України: теорія та практика реалізації [Текст] / Д. С. Денисюк. Митна справа. 2015. № 5. С. 63-68.